

TOPLANTI DEĞERLENDİRMESİ

No.13, ARALIK 2016

TÜRKİYE-IRAK İLİŞKİLERİ ÇALIŞTAYI

28 Aralık 2016 tarihinde ORSAM ve Irak Ulusal Güvenlik Müsteşarlığı'na bağlı Nahrain Araştırmalar Merkezi işbirliğinde, Ankara'da, Türkiye-İrak ilişkilerini konu alan bir çalıştay düzenlenmiştir. Çalıştay'da Irak'tan Türkiye'ye gelen akademisyen ve uzmanların yanı sıra, Türkiye'den bürokrat, akademisyen, uzman ve araştırmacıları da çalıştayda yer almıştır.

28 Aralık 2016 tarihinde ORSAM ve Irak Ulusal Güvenlik Müsteşarlığı'na bağlı Nahrain Araştırmalar Merkezi işbirliğinde, Ankara'da, Türkiye-İrak ilişkilerini konu alan bir çalıştay düzenlenmiştir. Çalıştay'da Irak'tan Türkiye'ye gelen akademisyen ve uzmanların yanı sıra, Türkiye'den bürokrat, akademisyen, uzman ve araştırmacıları da çalıştayda yer almıştır. Çalıştayda ikili ilişkilerde son durum, bölgesel dinamiklerin ikili ilişkilere etkisi, ikili ilişkilerde ekonomi ve enerji başlıklarında üç oturum yapılmıştır. Oturumlarda Türkiye ve Irak ilişkilerini etkileyen konular üzerinde durularak çözüm odaklı ve sonuç alıcı önerilerin sunulduğu bir yaklaşım sergilenmeye çalışılmıştır.

Çalıştayda temel olarak;

- Musul operasyonu ve Musul'un geleceğinin ikili ilişkilere etkisi,
- Irak'taki siyasi süreç ve Türkiye'nin yaklaşımı,
- Irak'ta Türkiye algısı,
- İKBY'nin Türkiye ve Irak merkezi hükümetinin ilişkilerine etkisi,
- Irak'ın geleceği ve Türkmenlerin rolü,
- PKK'nın Irak'taki varlığı,
- Mülteci sorunu ve çözüm yolları (Mültecilerin Türkiye'deki problemleri ve Irak'a geri dönüşleri durumunda karşılaşılabilecek sorunların giderilmesine yönelik çözüm önerileri),
- NATO ve IŞİD'e karşı uluslararası koalisyon kapsamında ABD'nin Irak'taki varlığı ve Türkiye-Irak ilişkilerine etkisi,
- İran'ın bölge politikaları ve Türkiye-Irak ilişkilerine etkisi,
- Suriye Krizi'nin Türkiye-Irak ilişkilerine etkisi,
- Küresel Terör ve IŞİD'le mücadele süreci,
- Türkiye-Irak ilişkilerinde enerji meselesi,
- Sınır kapıları,

- İki ülke arasındaki ticaret hacmi ve yatırım olanakları,
- Ekonomik ve ticari ilişkilerdeki sorunlar ve fırsatlar gibi konular ele alınmıştır.

Bu çerçevede yapılan çalıştayda aşağıdaki noktalar vurgulanmıştır:

- İki ülke arasında anlaşmazlıkların olması doğaldır. Ancak bu anlaşmazlıkların çatışmalara dönmemesi için uğraş verilmelidir. Çatışmalardan karlı çıkanlar olmayacaktır. Zararlar ise herkesi kaplayacaktır.
- İki komşu ülke ve halklar arasında güçlü ilişkiler ve ortaklıklar bulunmaktadır. Bu nedenle sorunlar yerine işbirliğine odaklanılmalıdır.
- Irak hükümeti ve halkı Türkiye ile olan ilişkilere olumlu bakmaktadır.
- Türkiye, Irak için önemli bir partnerdir. Binlerce Iraklı öğrenci Türkiye’de eğitim görmektedir. Yüzlerce Türk şirketi Irak’ta iş yapmaktadır. 300 binden fazla Iraklı Türkiye’de mülteci konumundadır. Yıllardan beri Türkiye’de yaşamakta olan Iraklılar bulunmaktadır. Bu konular işbirliğini gerekli kılmaktadır.
- Türkiye’nin IKBY ile ilişkileri merkezi hükümetle ilişkilerini olumsuz etkilemektedir. Irak’ta federal bölgelerin yetki alanına girmeye enerji anlaşmaları, gümrük kapıları gibi konularda Türkiye’nin Irak merkezi hükümeti ile birlikte hareket etmesi, ikili ilişkilerin gelişmesine fayda sağlayacaktır.
- Türkiye’nin Irak’taki istikrarı desteklediği, Irak tarafından bilinmektedir. Türkiye bu tavrını sadece bugün değil, 1920’den beri göstermektedir.
- Türkiye, Irak’ta farklı siyasi grupların siyasete eşit katılımını desteklemektedir. Benzer sorunların Irak’ta yeniden yaşanmaması için siyaset dışı grup kalmamalıdır. Irak’taki siyasi ve sosyal denge sağlanmalıdır.
- Türkiye için Türkmen topluluğu önemlidir. Türkmenler, IŞİD’den etkilenen toplumların başında gelmektedir. Türkmenlerin, Irak’ın geleceğinde alacağı rol Türkiye’nin Irak politikasını etkileyecektir.
- Medya, halkları olumsuz etkilemektedir. İki ülke liderlerinin sorunları medya üzerinden açıklamalarla tartışmak yerine doğrudan ilişki

Türkiye-İrak ilişkileri bölgesel olayların dışında ikili ilişkiler bazında ele alınmalıdır. Bölgesel denklemin dışında tutulmalıdır.

kurarak çözmesi daha sağlıklı olacaktır. İki ülke arasındaki sorunlar diplomatik yollarla çözülmelidir.

- Türkiye-İrak ilişkileri bölgesel olayların dışında ikili ilişkiler bazında ele alınmalıdır. Bölgesel denklemin dışında tutulmalıdır. Türkiye, İran ile bunu yapmaktadır.
- Türkiye ve Irak arasındaki farklı konular da birbirinden bağımsız olarak ele alınmalıdır. İlişkiler konu bazlı, tekil olarak incelenmelidir. Yani bir konuda ilerleme sağlanırken, sorun yaratan bir başka bir konunun bu ilerlemenin önüne geçmesine izin verilmemelidir.
- IŞİD’le savaş nedeniyle Irak’ta ciddi bir yıkım gerçekleşmiştir. IŞİD kontrolünde bulunan yerlerde bombalar ekmiş ve tuzaklar kurmuştur. Türkiye’nin Suriye sınırındaki mayınların temizlenmesinde olduğu gibi, bu konudaki tecrübesinden faydalanılabilir. IŞİD’den geri alınan bölgelerin yeniden yapılanmasında Türkiye Irak’a yardımcı olabilir. Türkiye’nin mülteciler konusundaki tecrübesini de Irak’a aktarması, mülteci sorunun çözümünde fayda sağlayacaktır.
- Terör bütüncül olarak ele alınmalıdır. Bu nedenle IŞİD’le mücadelede olduğu gibi PKK da ortak bir tehdit olarak değerlendirilmelidir.

PKK konusunda karşılıklı restleşmenin bir fayda sağlaması mümkün değildir. Bu konuda sıkı bir işbirliğine ihtiyaç duyulmaktadır. PKK'nın elimine edilmesi sadece Türkiye'ye değil, Irak'ın egemenliğine de fayda sağlayacaktır.

- Yüksek Stratejik İşbirliği Konseyi yeniden çalışmalıdır. IŞİD'den sonra PKK'ya karşı da aynı tutum sergilenmelidir. PKK varlığı Irak'ın saygınlığına zarar vermektedir. Terör konusunda Türkiye, Irak ve İran arasında ortak bir komisyon kurulmalıdır. Bu ülkeler arasında güçlü doğal ilişkiler ve ortak çıkarlar söz konusudur. Öte yandan Türkiye'nin Rusya, Suriye, İran ve Irak arasında kurulan "ortak operasyon merkezine" eklenmesi de söz konusu olabilir.
- IŞİD başta olmak üzere dini istismar eden gruplarla ortak akılla mücadele edilmelidir. Bu sorun merkezinde, yani Irak'ta çözülebilir. IŞİD, özellikle Sünnilerin yaşadığı mağduriyetleri kullanarak güçlenmektedir. Sünni toplum tabanının Irak'a kazandırılması gerekmektedir.
- Irak'taki toplumun farklı talepleri tatmin edilmelidir. Bu güvenlik ve ekonomik kalkınma için gereklidir. Irak'ın bütün halkları mağdur olmaktadır. Bu mağduriyet çözülmezse Irak aynı kalacaktır. Bu sorunlar uzun vadeli ve kalıcı çözümlerle yapılmalıdır.
- İki ülke arasında hem karayolu, hem demiryolu, hem petrol ve ürünlerini taşıyacak Basra Körfezi'nden Türkiye'ye uzanacak bir "koridor projesi" bulunmaktadır ve bu proje 1980'lerden bu yana gündemdedir. Taşımacılık, ulaşım, ticaret gibi farklı alanları kapsayacak şekilde kurulacak bu koridor iki ülke ilişkilerini geliştireceği gibi bölgeye de fayda sağlayacaktır.
- Herşeye rağmen Şiilerin yaşadığı Irak'ın güneyinde dahi Türkiye ve Türk malları halkın birinci tercihidir. Türkiye'ye yönelik Irak'taki siyasi gruplar arasında farklı bakış açıları olsa da ekonomik ilişkinin gelişmesini bütün taraflar istemektedir. İkili ilişkilerde ekonomiye verilen önem diğer sorunların çözümüne fayda sağlayabilir.
- Ortak sınır bölgelerinde ortak girişim ve programlar oluşturmalıdır. Konut inşası ve mültecilerin geri dönüşü için verimli projeler desteklenmelidir.
- Irak'taki iş gücünün çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Irak'ta kamu iş gücünün yaklaşık yüzde 70'ini istihdam etmektedir. Irak'taki güvenlik sorunları özel sektörü neredeyse bitirmiştir. Bu nedenle Türkiye'nin kamudaki iyileştirme ve özelleştirme tecrübelerini Irak'a aktarması büyük fayda sağlayacaktır. Ayrıca Türkiye, Irak'taki kurumsallaşmanın sağlanması konusunda da Irak'a yardımcı olabilir.

ORSAM, Ortadoğu konusunda faaliyet gösteren tarafsız bir düşünce kuruluşudur. ORSAM Ortadoğu ile ilgili bilgi kaynaklarını çeşitlendirmeyi ve bölge uzmanlarının düşüncelerini Türk akademik ve siyasi çevrelere doğrudan yansıtılabilmeyi hedeflemektedir. Bu amaçlar doğrultusunda ORSAM, Ortadoğu ülkelerindeki devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve sivil toplum kuruluşları temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaştırarak, yerel perspektiflerin güçlü yayın yelpazesıyla gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır. ORSAM yayın yelpazesi içinde kitap, rapor, bülten, politika notu, konferans tutanağı ve ORSAM dergileri *Ortadoğu Analiz* ve *Ortadoğu Etütleri* bulunmaktadır.

©Bu metnin içeriğinin telif hakları ORSAM’a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir. ORSAM’ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

ORSAM

Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM)

Süleyman Nazif Sokak No: 12-B Çankaya / Ankara

Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48

www.orsam.org.tr